

Programarea calculatoarelor

Pointeri. Alocare dinamică

28 aprilie 2009

Pointeri: recapitulare

O variabilă x de tipul tip are o *adresă* $\&x$ de tipul $tip *$

Variabila x ocupă $\text{sizeof}(x)$ (sau: $\text{sizeof}(tip)$) octeți pornind de la $\&x$

Adresele sunt nenule. Valoarea NULL (adresă 0) indică o adresă invalidă.

În $tip\ t[5]$; numele t e *adresa* tabloului (elem. [0]) și are tipul $tip *$

Funcțiile au ca parametri nu conținutul tabloului, ci *adresa* tabloului.

$\text{void } f(typ\ t[8]);$ e la fel ca $\text{void } f(typ\ t[])$ și ca $\text{void } f(typ\ *t);$

Funcția care primește adresa unei variabile o poate *modifica* (și citi).

Ex: `scanf` (atribuie valori citite de la intrare), funcții cu tablouri

(modifică *conținutul* tabloului, dar nu *adresa*, transmisă prin *valoare!*)

O *constantă șir de caractere* "sir" are tipul $char *$

Valoarea constantei "sir" este *adresa* de memorie unde se află șirul.

ATENȚIE Nu putem compara un `char` ('a') cu un șir (adresă) "a" !

Comparăm șiruri cu `str(n)cmp`, nu cu `==` (compară *adrese*, nu conținut)

Pointerii sunt variabile normale: au tip, valoare, loc în memorie, adresă, pot fi declarați, atribuiți, tipăriți, dați parametri, au operații specifice.

Declararea pointerilor. Adrese. Dereferențiere

Pointer = o variabilă care conține *adresa* altei variabile

Declararea pointerilor

```
tip *nume_var; // nume_var e pointer la o valoare de tip
```

Operatorul adresă & operator prefix

- operand: o variabilă (ex. *x*); rezultat: *adresa* variabilei *&x*
- folosit doar pt. *variabile* (și elem. tablou), nu constante, expresii, etc.
- se poate atribui unui pointer la acel tip: `int x; int *p; p = &x;`

Operatorul de dereferențiere (indirectare) * operator prefix

- operand: pointer; rezultat: *obiectul* (variabila) indicat de pointer
 - **p* e un *lvalue*, poate fi folosit la stânga unei atribuirii, ca și variabilele sau elem. tablou; (orice *expresie* poate fi la dreapta lui =)
 - dacă *p* e *&x*, atunci **p* e obiectul de la adresa *p* (a lui *x*), deci *x*
- ```
int x, y, *p; p = &x; y = *p; /* y = x */ *p = y; // x = y
```

Operatorul *\** e *inversul* lui *&*: *\*&x* e chiar *x* (obiectul de la adresa lui *x*)  
*&\*p* e *p* (*p*: pointer cu valoare validă): adresa obiectului de la adresa *p*

## Declarații și referințe

Putem citi **declarația** `tip * p;`

`tip * p;` p are tipul `tip *`

`tip *p;` \*p e un caracter

`char **s;` // adresă de adr.de char

`char *t[8];` // tab.de 8 adr.de char

Variabilă

`int x = 5;`

`int *p=&x;`

`int **pp=&p;`

Valoare

5

...

0x408

...

0x51C

Adresă

0x408

0x51C

0x9D0

**ATENȚIE** O **declarație** cu **inițializare** NU este o **atribuire** !

`int t[2] = { 3, 5 };` inițializează t. NU are sens: ~~`t[2] = { 3, 5 };`~~

`int x, *p = &x;` este `int x;` `int *p = &x;` SAU `int x;` `int *p;` `p = &x;`

(e inițializat/atribuit p, NU \*p). ~~`*p = &x`~~ e incorect ca tip!

`char *p = "sir";` e `char *p;` `p = "sir";` dar ~~`*p = "sir";`~~ e greșit!

\* și & au **precedența** mai ridicată decât operatorii aritmetici:

`y = *px + 1;` // cu 1 mai mult decât valoarea indicată de px \*/

dar `*px++` dă valoarea indicată de px, și incrementează pointerul px

(nu valoarea), pentru că ++ și \* se evaluează de la dreapta la stânga !

## Eroarea cea mai frecventă: absența inițializării

---

Folosirea *oricărei variabile neinițializate* e o *eroare logică* în program !

```
{ int sum; for (i=0; i++ < 10;) sum += a[i]; /* dar inițial? */ }
```

⇒ în cel mai bun caz, o comportare aleatoare

Pointerii, ca orice variabile trebuie inițializați!

– cu *adresa* unei variabile (sau cu alt pointer inițializat deja)

– cu o adresă de memorie *alocată dinamic* (vom discuta ulterior)

EROARE: `tip *p; *p = ceva;`   *EROARE*: `char *p; scanf("%s", p);`

– p este *neinițializat* (eventual nul, dacă e variabilă globală)

⇒ valoarea va fi scrisă la o *adresă de memorie necunoscută* (evtl. nulă)

⇒ memorie coruptă, vulnerabilități de securitate, rulare abandonată

ATENȚIE: un pointer nu este un întreg. Greșit: ~~`int *p = 640;`~~ !

Doar compilatorul/sistemul de operare poate alege adresele, nu noi!

Pointeri ca argumente/rezultate de funcții

Având adresa p a unei variabile îi putem *modifica valoarea*: $*p = \dots$
funcția care primește adresa unei variabile poate modifica valoarea ei
ex. `scanf` primește *adrese*, completează *conținutul* cu valorile citite
dar parametrii sunt transmiși *tot prin valoare*: adresa nu se modifică

```
void swap (int *pa, int *pb) { // schimba valorile de la 2 adrese
 int tmp; // variabila temporara pentru valoarea schimbata prima
 tmp = *pa; *pa = *pb; *pb = tmp; // trei atribuirii de intregi
}
```

Ex.: `int x = 3, y = 5; swap(&x, &y); // acum x = 5 și y = 3`

Folosim:

- când limbajul ne obligă (tablouri ca parametri la funcții)
- pentru a întoarce mai multe rezultate (funcția permite doar unul)
ex. minimul *și* maximul unui tablou; rezultat *și* cod de eroare

Tablouri și pointeri

În limbajul C noțiunile de *pointer* și *nume de tablou* sunt asemănătoare.

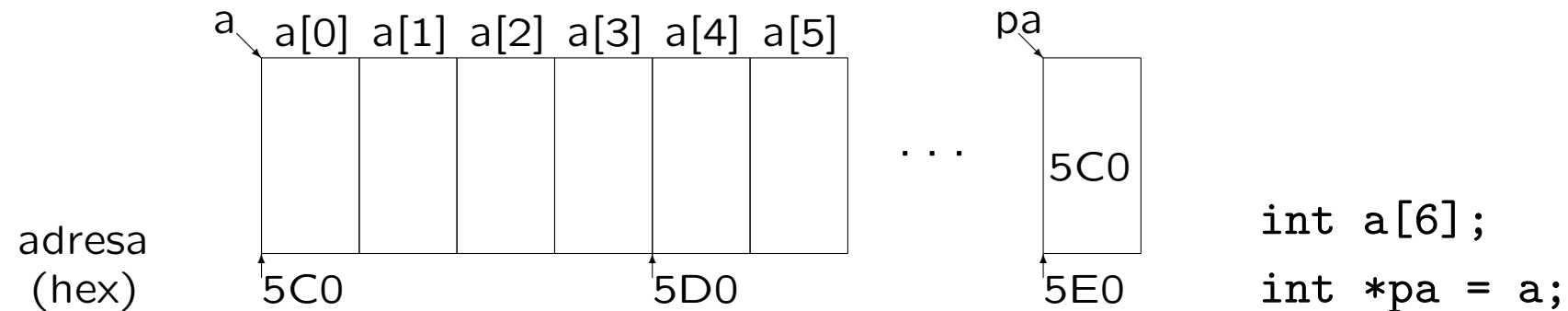
- declararea unui tablou alocă un bloc de memorie pt. elementele sale
- *numele* tabloului e adresa blocului respectiv (= a primului element)

declarând `tip a[LEN], *pa;` putem atribui `pa = a;`
`&a[0]` e echivalent cu `a` iar `a[0]` e echivalent cu `*a`

Diferența: adresa `a` e o *constantă* (tabloul e alocat la o adresă fixă)

⇒ nu putem atribui `a = adresă`, dar putem atribui `pa = adresă`

`pa` e o *variabilă* ⇒ ocupă spațiu de memorie și are o adresă `&pa`

Tablouri și pointeri (continuare)

În declarații de funcții, se pot folosi oricare din variante:

```
size_t strlen(char s[]); sau size_t strlen(char *s);
```

ATENȚIE la diferențe!

```
char s[] = "test"; s[0] e 't', s[4] e '\0' etc.
```

s e o *adresă constantă* de tip char *, nu variabilă cu loc în memorie

NU se poate atribui s = ..., se poate atribui s[0] = 'f'

```
sizeof(s) e 5 * sizeof(char) &s e chiar s
```

(dar are alt tip, adresă de tablou de 5 char: char (*)[5])

```
char *p = "test"; la fel: p[0] e 't', p[4] e '\0' etc.
```

p e o *variabilă de tip adresă* (char *), ocupă loc în memorie

NU se poate atribui p[0] = 'f' ("test" e o constantă șir),

se poate atribui p = "ana"; sau p = s; și apoi p[0] = 'f'

```
sizeof(p) e sizeof(char *) &p NU e p
```

⇒ e GREȘIT: scanf("%4s", &p); CORECT: scanf("%4s", p);

O variabilă v de un anumit tip ocupă $\text{sizeof}(\text{tip})$ octeți
 $\Rightarrow \&v + 1$ reprezintă adresa la care s-ar putea memora următoarea variabilă de același tip (adresa cu $\text{sizeof}(\text{tip})$ mai mare decât $\&v$).

1. *Adunarea* unui întreg la un pointer: poate fi parcurs un tablou
 $a + i$ e echivalent cu $\&a[i]$ iar $*(a + i)$ e echivalent cu $a[i]$

```
char *endptr(char *s) { /* returnează pointer la sfârșitul lui s */
 char *p = s; /* sau: char *p; p = s; */
 while (*p) p++; /* adică la poziția marcată cu '\0' */
 return p;
}
```

2. *Diferența*: doar între doi pointeri *de același tip* tip *p, *q;
 = numărul (trunchiat) de obiecte de tip care încap între cele 2 adrese
 – diferența numerică în octeți: se convertesc ambii pointeri la char *

$$p - q == ((\text{char } *)p - (\text{char } *)q) / \text{sizeof}(\text{tip})$$

Nu sunt definite nici un fel de alte operații aritmetice pentru pointeri !
 Se pot însă efectua operații logice de comparație (==, !=, <, etc.)

Pointeri și indici

Termenul “pointer” provine de la “to point (to)” (a indica)

CĂnd identificăm un element de tablou `a[i]` folosim doua variabile: tabloul și indicele, și implicit o adunare (indicele la adresa de bază)

Mai simplu: folosind direct un pointer la adresa elementului `&a[i]==a+i`
⇒ la parcurgere, în loc să avansăm indicele, incrementăm pointerul

```
char *strchr_i(const char *s, int c) { // caută caracter în șir
 for (int i = 0; s[i]; ++i) // parcurge s cu indice i până la '\0'
 if (s[i] == c) return &s[i]; // s-a găsit: returnează adresa
 return NULL; // nu s-a găsit: returnează NULL (adresă invalidă)
}
```

```
char *strchr_p(const char *s, int c) { // scrisă folosind pointer
 for (;*s; ++s) // folosim chiar parametrul pentru parcurgere
 if (*s == c) return s; // s indică caracterul curent
 return NULL; // nu s-a găsit
}
```

Pointeri și tablouri multidimensionale

Fie un tablou bidimensional (matrice) declarat `tip a[DIM1][DIM2];`
`a[i]` e adresa (constantă `tip *`) a unui tablou (linii) de DIM2 elemente
`a[i][j]` e al j-lea element din tabloul de DIM2 elemente `a[i]`; adresa
`&a[i][j] == a[i]+j` e cu `DIM2*i+j` elemente după adresa tabloului `a`
 $\Rightarrow$ o funcție cu parametri tablou trebuie să cunoască toate dimensiunile
 în afară de prima $\Rightarrow$ trebuie declarată `tip-f f(tip-t t[][DIM2]);`

`char t[12][4]={"ian",..., "dec"};` și `char *p[12]={"ian",..., "dec"};`

`t` e un tablou 2-D de caractere

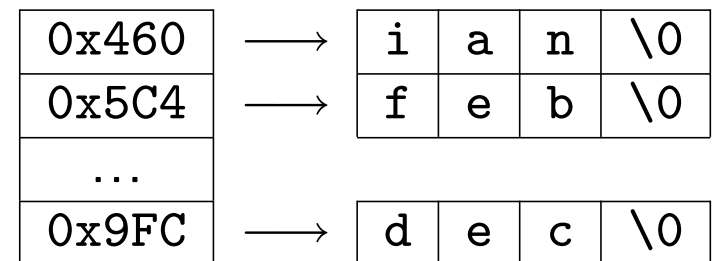
i	a	n	\0
f	e	b	\0
...			
d	e	c	\0

`t` ocupă `12 * 4` octeți

`t[6] = ...` e GREȘIT

(`t[6]` e adresa constantă a liniei 7)

`p` e un tablou de pointeri

`p` ocupă `12*sizeof(char *)` octeți

(+ `12*4` octeți pt. *constantele șir*)

`p[6]="iulie"` modifică o adresă

(elementul 7 din tabloul de adrese `p`)

Argumentele liniei de comandă

Pe linia de comandă, după numele programului rulat, pot urma argumente (parametri): opțiuni, nume de fișiere ... Exemple:

```
gcc -Wall -o prog prog.c ls director cp fisier1 fisier2
```

În C, avem acces la linia de comandă declarând `main` cu 2 parametri:

```
int argc : nr. de cuvinte din linia de comandă (nr. argumente + 1)
char *argv[] : tablou cu adresele argumentelor (șiruri de caractere)
```

```
#include <stdio.h>
```

```
int main(int argc, char *argv[]) {
 printf("Numele programului: %s\n", argv[0]);
 if (argc == 1) printf("Program apelat fără parametri\n");
 else for (int i = 1; i < argc; i++)
 printf("Parametrul %d: %s\n", i, argv[i]);
 return 0; /* codul returnat de program */
}
```

`argv[0]` (primul cuvânt) e numele programului, deci sigur `argc >= 1`
tabloul `argv[]` e încheiat cu un element `NULL` (`argv[argc]`)

Alocarea dinamică

Folosim *adrese* pentru a lucra de fapt cu *obiectele* indicate prin adresă
ATENȚIE! declarând un pointer *tip* *p avem loc doar pentru o *adresă*,
NU și pentru un *obiect* (variabilă) de *tip*.

Declararea lui `char *s`; NU înseamnă și loc pentru a citi/memora un șir!

Până acum am indicat prin pointeri doar variabile deja declarate:

```
int x; int *p; p = &x; char a[20]; char *s; s = a+5; // s = &a[5];
```

Am declarat *static* doar tablouri de dimensiuni cunoscute și fixe

(în C99 se permit dimensiuni variabile, evaluate la rulare)

Nu putem *crea și returna* dintr-o funcție un tablou: el trebuie declarat
în afara funcției, și adresa transmisă la funcție care îl completează
(ex. `scanf`, `strcpy`, funcțiile scrise pentru lucrul cu vectori/matrici)

Funcțiile de *alocare dinamică* (`stdlib.h`) permit să creem variabile noi
de dimensiuni necesare apărute la *rularea* programului

Funcții de alocare dinamică (stdlib.h)

`void *malloc(size_t size);` alocă `size` octeți
`void *calloc(size_t num, size_t size);` `num*size` octeți init. cu 0
– returnează adresa de început unde a fost alocat nr. dat de octeți
sau NULL la eroare (ex. mem. insuficientă) ⇒ *trebuie testat rezultatul!*

modificarea dimensiunii unei zone alocate cu `c/malloc`:

`void *realloc(void *ptr, size_t size);` modifică mărimea la `size`
– poate returna alta adresa decât `ptr`, atunci mută conținutul existent
⇒ Ex. `if (p1 = realloc(p, size)) { p = p1; /* apoi folosim p */ }`

Memoria alocată dinamic *trebuie eliberată* când nu mai e necesară

`void free(void *ptr);` eliberează memoria alocată cu `c/malloc`

```
int i, n, *t;
printf("Nr. de elemente ?"); scanf("%d", &n);
if ((t = malloc(n * sizeof(int))) != NULL)
 for (i = 0; i < n; i++) scanf("%d", &t[i]);
```

Exemplu: citirea unei linii de dimensiune nelimitată

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define BLOCK 16
char *getline(void) {
 char *p, *s = NULL; // s initializat pentru realloc
 int c, lim = -1, size = 0; // pastram un loc pentru \0
 while ((c = getchar()) != EOF) {
 if (size >= lim) // s-a umplut zona alocata
 if (!(p = realloc(s, (lim+=BLOCK)+1))) { // mai aloca 16
 ungetc(c, stdin); break; // termina daca nu mai e loc
 } else s = p; // tine minte noua adresa alocata
 s[size++] = c; // adauga ultimul caracter
 if (c == '\n') break; // iese la linie noua
 } // termina cu \0, realoca doar cat e nevoie
 if (s) { s[size++] = '\0'; s = realloc(s, size); }
 return s;
}
```

Când și cum folosim alocarea dinamică

NU e necesară când știm dinainte de câtă memorie e nevoie

```
NU: int *px; px = malloc(sizeof(int)); scanf("%d", px);
```

```
Mai simplu: int x; scanf("%d", &x);
```

DA, când nu știm de la compilare câtă memorie e necesară (tablouri cu dimensiuni aflate la rulare, liste, arbori, etc.)

DA, când trebuie să returnăm un obiect nou creat dintr-o funcție (NU putem returna adresă de var. locală, memoria dispare la revenire!)

```
char *strdup(const char *s) { // creeaza copie a lui s
 char *d = malloc(strlen(s) + 1); // loc pentru sir si '\0'
 return d ? strcpy(d, s) : NULL; // fa copia, returneaza d
}
```

DA, când trebuie păstrat un obiect citit într-un loc temporar

```
char *tab[10], buf[81];
```

```
while (i < 10 && fgets(buf, 81, stdin))
```

```
 tab[i++] = strdup(buf); // salveaza adresa copiei
```


Pointeri la funcții

Parametrii și *variabilele* ne permit mai mult decât calcule cu valori fixe
⇒ uneori dorim să variem *funcția* apelată într-un punct de program

Exemplu: parcurgerea unui tablou pentru diverse prelucrări

```
for (int i = 0; i < len; ++i) f(tab[i]); (pt. diverse funcții f)
```

⇒ se poate, folosind variabile *pointeri la funcții*

Numele unei funcții reprezintă chiar *adresa* funcției.

Declarații: de *funcție*: `tip_rez fct (tip1, ..., tipn);`

de *pointer la funcție* (de același tip): `tip_rez (*pfct) (tip1, ..., tipn);`

se poate atribui `pfct = fct;` (numele funcției reprezintă adresa ei)

Exemplu: `int fct(void);` declară o *funcție* ce returnează un întreg

`int (*fct)(void);` declară un *pointer la o funcție* ce returnează întreg

ATENȚIE! `int *fct(void);` e o funcție ce returnează *pointer la întreg*

Sintaxa pointerilor de funcții e complicată ⇒ e util să declarăm un tip:

```
typedef void (*funptr)(void); // tip pointer la funcție void
```

```
funptr funtab[10]; // tablou de pointeri de funcție void
```

Utilizarea pointerilor la funcții

```
void mul3(int *p) { *p *= 3; }
void tip(int *p) { printf("%d ", *p); }
void prel(int tab[], int len, void (*fp)(int *p)) {
 for (int i = 0; i < len; ++i) fp(&tab[i]);
} // apoi in main putem scrie:
int t[LEN] = { 2, 3, 5, 7, 11 }; // tabloul de prelucrat
prel(t, LEN, mul3); /*inmulteste*/ prel(t, LEN, tip); //afiseaza
```

Exemplu: funcția standard de sortare `qsort` (`stdlib.h`)

```
void qsort(void *base, size_t num, size_t size, int (*compar)(void *, void *));
```

- adresa tabloului de sortat, numărul și dimensiunea elementelor
- adresa funcției care compară 2 elemente (returnează <, = sau > 0)

⇒ folosește argumente `void *` fiind compatibile cu pointeri la orice tip

```
typedef int (*comp_t)(const void *, const void *); //tip ptr.fct.cmp
int intcmp(int *p1, int *p2) { return *p1 - *p2; } //fct.cmp.intregi
int tab[5] = { -6, 3, 2, -4, 0 }; // tabloul de sortat
qsort(tab, 5, sizeof(int), (comp_t)intcmp); // sorteaza crescator
```